

Daniel Liljekvist
Utvecklingsledare
08-124 57 236.
Daniel.Liljekvist@ekero.se

Planeringsbehov av bostäder med särskild service enligt LSS Dnr SN16/67-739

Bakgrund

I Skärvik är servicebostaden Roshagen under uppförande. Detaljplanen och bygghandlingarna för Roshagen togs fram för ca 10 år sedan. På grund av förändrade planeringsförutsättningar beslutade Socialnämnden att realisera planerna först 2014, vilka då kunde enkelt verkställas eftersom det förberedande arbetet genomförts. Utöver Roshagen finns det idag inga ytterligare pågående eller färdiga planer för ytterligare bostäder med särskild service i Ekerö kommun.

Med hänsyn till de långa processerna för detaljplanering och nybyggnation bör därför ett arbete inledas att undersöka möjligheterna att planera för fler bostäder med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Bostad med särskild service

Enligt LSS ska kommuner erbjuda insatser till vissa personer med funktionsnedsättningar, förutsatt att personerna är i behov av insatserna i sin livsföring och om behoven inte tillgodoses på annat sätt. En sådan insats är bostad med särskild service enligt § 9.9 LSS. Insatsen ansöks hos och prövas av myndigheten. I texten kommer denna insats benämnas "LSS-bostad".

Socialstyrelsen har publicerat allmänna råd för insatsen¹. Syftet med LSS-bostad är att tillförsäkra människor med omfattande funktionsnedsättningar goda levnadsvillkor genom möjligheten att flytta till ett eget fullvärdigt hem och på så sätt skall kunna leva och bo så likt andra människor som möjligt

LSS-bostad delas i tillämpningen upp i *gruppbofastad* och *servicebofastad*.

Gruppbofastaden består av ett mindre antal bostäder (3-6 st) och är till för personer med omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov, där personalnärvaron är mer eller mindre kontinuerlig under stora delar av dygnet. Gruppbofastaden utformas så att

¹ Socialstyrelsen, "Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS – stöd för rättstillämpning och handläggning" (2007).

verksamheten sker inom en sammanhängande byggnad, där närhet finns till gemensamhets- och personalutrymmen.

Servicebostad är i sin tur mer att betrakta som en mellanform mellan gruppboende och boende i egen lägenhet, där ett större antal bostäder än gruppboende kan avses (6-10 st) och där behovet av stöd inte är lika omfattande som i gruppboende, men ska finnas tillgänglig dygnet runt om behovet finns. Servicebostaden ska ha tillgång till gemensamma gemensamhets- och personalutrymmen, men kan utformas så att bostäderna är "inspränga" i ett ordinarie flerbostadshus. Boendet behöver alltså inte vara i en sammanhängande, egen huskropp.

Aktuellt bestånd av LSS-bostäder

Socialnämnden har i budgeten för 2016 budgeterat för 109,5 årsplatser i LSS-bostad. Av det utgör 81 LSS-bostäder lokaliserade i Ekerö kommun, varav 36 är gruppboende och 45 serviceboende. Inom kommunen finns idag 6 gruppboenden och 6 serviceboenden, Roshagen inräknat.

Resterande platser köps externt i andra kommuner. Detta beror till viss del på unika behovsbilder som är svåra att tillgodose inom ramen för befintlig verksamhet i Ekerö kommun, men det finns en dimension av viss platsbrist som idag framkallar köp utanför kommunen. Platsbristen anses ej som påtaglig i dagsläget, men är en viktig komponent för bedömningen av behovet av ytterligare LSS-bostäder i framtiden.

Platserna som köps externt motsvarar totalt ca 5 LSS-bostäder med 3-6 platser i vardera.

Framtida behov av LSS-bostäder – prognos, budget och utfall

Inom äldreomsorgen har Socialnämnden långtidsprognos gällande framtida behov av särskilt boende för äldre. Motsvarande prognos gällande personer med funktionsnedsättningar och eventuellt behov av LSS-bostad finns inte och är betydligt svårare att framarbete.

Insatser till personer med funktionsnedsättning utgör likt äldreomsorgen en betydande del av Socialnämndens budget, men olik äldreomsorgen berör insatserna förhållandevis få personer. Enligt Socialstyrelsens statistik² hade 179 personer insatser enligt LSS i Ekerö 2014, vilket kan jämföras med omkring 500 för hemtjänst och särskilt boende.

Äldreomsorgen kan ges till samtliga medborgare med behovet. Målgruppen är förenklat sagt samtliga äldre medborgare. Som planeringsmodell är därför

² Socialstyrelsen, "Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade" (2015).

kommunens befolkningsprognoser med hänsyn till flyttmönster och födelse- och dödstal väl tillämpbara. LSS-insatser har däremot en avgränsad målgrupp, definierad enligt LSS personkretsar. Att utifrån Ekerös befolkning uppskatta förekomsten av personkretsarna, göra antaganden om deras behov av stöd för sin livsföring framledes och använda det som planeringsunderlag är därför problematiskt.

Socialkontoret har trubbiga verktyg till hands för att bedöma behovet av insatser enligt LSS där bedömningen bl a baseras på kunskap om enskilda individer, genom samarbete med särskolan mm.

Denna modell innebär betydande osäkerheter. Det är därtill svårt att bedöma till personer som flyttar till Ekerö kommun och ansöker om LSS-insatser eller om s k förhandsbesked, dvs personer som ansöker om insatser i Ekerö kommun men som i dagsläget bor på annan ort.

Denna osäkerhet i planeringen illustreras lättast genom en jämförelse mellan Socialnämndens budget för insatsen LSS-bostad och det faktiska utfallet. I nämndens budget för 2015 var utfallet lägre än budgeterat vilket helt berodde på att vissa personer inte ansökt om boende som väntat. Alltså är prognoser för de kommande åren osäkra.

Prognos, budget och utfall för LSS-bostad för de senaste åren och kommande år visar att utfallet jämfört budget har varierat något senaste åren, men att med hänsyn till prognosen förväntas volymen att fortsatt öka.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Prognos, tillkommande personer						4	2	2	2	5	4	3	1
Budget, årsplatser	92	93	95,5	107,5	109,5	112	114						
Utfall, årsplatser	90,6	94,2	100,1	102,6									

Med hänsyn till osäkerhetsmomenten i detta underlag och att uppskattningen om tillkommande personer inte nödvändigtvis innebär att de kommer ansöka om eller beviljas LSS-bostad kvarstår faktumet att planering för ytterligare bostäder enligt LSS i dagsläget saknas.

Lokalisering av LSS-bostäder

Lokaliseringen av ett nya LSS-boenden behöver ta hänsyn till flera aspekter. Lagstiftningens uttryckliga målsättning är att skapa goda levnadsvillkor och förutsättningar för att målgruppen ska kunna leva ett liv som andra.

Självbestämmande, delaktighet inflytande och integritet lyfts fram som centrala villkor. Dessa aspekter måste vara ledande vid val av lokalisering och planeringen av boendet.

Vid val av områden ska utgångspunkten gällande lokalisering vara att bostaden planeras i vanliga bostadsområden, att boendet upplevs som ordinarie bostäder och att boendet finns i en miljö som ger förutsättningar för den enskilde att delta aktivt i samhällslivet. Detta innebär att boenden bör planeras i kommunens tätorter, med närhet till olika offentliga serviceinrättningar, exempelvis sådant som butiker, apotek, bibliotek m m.

En isolering av verksamheten från det ordinarie samhällslivet ska i möjligaste mån undvikas. Detta för att möjliggöra att boendet inkludera i ordinarie samhällsliv och motverkar en socialt ohållbar utveckling. Vidare är det angeläget att placeringen av gruppboenden ej sker i allt för stor närhet av befintliga LSS-boenden. Detta för att undvika en institutionalisering eller segregering av målgruppen.

Följande är en förteckning av befintliga LSS-bostäder i Ekerö. Roshagen, Solbacken och Lugnet drivs av externa leverantörer och resterande verksamheter av produktionsområde Omsorg.

LSS-bostad	Adress	Typ av boende
Ärlan	Söderströms väg 247, Stenhamra	Servicebostad
Ångbåten	Ångbåtsvägen 10C, Ekerö	Servicebostad
Pråmvägen	Pråmvägen 6D-E, Ekerö	Servicebostad
Ekerö Serviceboende	Tegelbruksvägen 5, Ekerö	Servicebostad
Ekerö kultur	Mälarö torg 7, Ekerö	Servicebostad
Roshagen	Jungfrusundsvägen 75 A-G, Ekerö	Servicebostad
Svalan	Söderströms väg 149, Stenhamra	Gruppboende
Skärvik	Ledungsvägen 14, Ekerö	Gruppboende
Ekerö Gruppboende	Ångbåtsvägen 12D, Ekerö	Gruppboende
Brunna	Tunnlandsvägen 10, Ekerö	Gruppboende
Solbacken	Horns väg 10, Adelsö	Gruppboende
Lugnet	Utholmsvägen 22-32, Munsö	Gruppboende

Valet av lokalisering måste också säkerställa förutsättningarna för god kvalitet i ett långsiktigt perspektiv. Några centrala aspekter att utgå från är därför förutsättningar för personalförsörjning och kommunikationer.

- **Personalförsörjning**

Boendet behöver vara så lokaliserat att det i den framtida konkurrensen om arbetskraft inom vård- och omsorgsområdet medger rekryteringsbas för god

personalförsörjning. En LSS-bostad kan ha, beroende på storlek, 10-15 årsarbetare, eller mer. Stöd- och omsorgsuppdraget är komplext och ställer därtill krav på personalens kompetens och kvalifikationer.

- **Kommunikationer**

För såväl besökare som personal är det viktigt att det är lätt att kunna ta sig till och från gruppboendet. Det behöver alltså i direkt närhet till boendet finnas goda kommunikationer med kollektiva färdmedel åtminstone dag och kvällstid.

Sammanfattning och bedömning

Ovanstående prognos tyder på en fortsatt ökning av behovet av LSS-bostäder fram till och med 2024, vilket till viss del är naturligt i takt med en växande befolkning. Prognosen värderar inte vilka typer av LSS-bostäder som behövs, eller exakt antal platser som de ska innehålla. Majoriteten av de platser som Ekerö kommun disponerar i LSS-bostäder lokaliserade inom kommunen idag består av servicebostäder. Majoriteten av de platser som köps externt i andra kommuner idag är gruppboendestäder och motsvarar sammanlagt ca 5 gruppboendestäder med 3-6 platser vardera om de hade funnits i Ekerö kommun. Socialkontorets bedömning är därför att behovet av ytterligare planläggning därmed först och främst bör riktas till ytterligare gruppboendestäder.

Det är därför aktuellt att en planering av ytterligare LSS-bostäder i gruppboendestadsform påbörjas för att på så sätt skapa beredskap för förväntade framtida behov av insatser. Med hänsyn till prognosen och antalet platser som idag köps externt utanför Ekerö behöver flera olika alternativ preciseras. Vid prövningen av förutsättningarna för olika alternativ bör det framgå under ungefär vilket tidsperspektiv alternativet kan realiseras. Fram till 2024 bedömer Socialkontoret att ytterligare en gruppboendestad kommer behövas. Från och med ca mitten av 2020-talet och framåt bör även förutsättningar för ytterligare lokaliseringar undersökas, ungefär 2-4 ytterligare gruppboendestäder.

Med utgångspunkt från detta kommer planeringen för gruppboendestaden behöva inledas. Efter att planeringsalternativen gällande mark/fastighet för ny/nya gruppboendestäder tydliggjorts av Kommunstyrelsen kan Socialnämnden utifrån sitt uppdrag fullfölja den faktiska planeringen för att säkerställa det förväntade platsbehovet.

Socialkontorets sammanvägda bedömning är att nästkommande etablering av gruppboendestad enligt LSS bör ske i tätortsbandet, med utgångspunkt i ovan redogjorda prioriteringar kring lokalisering.

Kommunens nuvarande LSS-boenden är främst koncentrerade till i och omkring Ekerö centrum samt Stenhamra. Med hänsyn till det bör alternativa lokaliseringar som inte skapar ytterligare koncentration i första hand eftersträvas. Det bör dock vara

möjligt att undersöka lokaliseringar i/omkring Stenhamra och Ekerö tätort, förutsatt att ett visst avstånd från befintlig verksamhet finns.

Eftersom planeringen sker på sikt är det viktigt att kommande exploatering och nybyggnation i kommunen vägs in i värderingen av olika aktuella lokaliseringar. Där nya bostadsområden växer fram bör även möjligheterna övervägas att, inom ramen för detta planeringsunderlag, lokalisera gruppbofasta.